МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

ISSN 3083-6557 print

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Проблеми модернізації України

Випуск 1 (48), 2025

Київ
2025

УДК 330-339; 321.7; 159.9
М58

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 4 від 28.05.2025)

Редакційна колегія:
С. В. Храпатий (голова), д-р фіз.-мат. наук, проф.
І. А. Семенець-Орлова, д-р наук з держ. упр., проф.
Я. М. Раєвська, д-р психол. наук, проф.
С. О. Лисенко, д-р юрид. наук, проф.
А. І. Федосов, д-р мед. наук, проф.
М. І. Зубрицький, д-р. юрид. наук
О. М. Гордієнко, канд. техн. наук
В. І. Меджебель (*Чуєнко*), канд. юрид. наук
Л. М. Крива, канд. істор. наук
І. М. Капеліста (виконавчий редактор), канд. наук з держ. упр.
Є. Я. Черняк

Матеріали подано в авторській редакції.
Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.

Міжрегіональна Академія управління персоналом.
М58 Наукові праці МАУП. Проблеми модернізації України / редкол.: С. В. Храпатий (голова) [та ін.]. Вип. 1 (48). Київ: Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2025. 686 с. Бібліогр. в кінці ст.

У збірнику висвітлено матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції "Розбудова інноваційних економіки, менеджменту та освіти в умовах нової соціальної реальності" (Київ, Міжрегіональна Академія управління персоналом, 20–22 травня 2025 р.).

Наведено тези доповідей учасників науково-практичної конференції МАУП з проблематики широкого кола аспектів процесу системної модернізації України.

Для науковців, громадсько-політичних діячів, студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і світовим досвідом проведення модернізаційних процесів.

Видається з 2001 року.
Періодичність: 1 раз на квартал.
Засновник: *ПрАТ "ВНЗ "Міжрегіональна Академія управління персоналом".*
УДК 330-339; 321.7; 159.9

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2025

Г. А. Дмитренко, Н. В. Головач
Людський потенціал як драйвер економічного прогресу в Україні та світі *277*

І. Ю. Дропа
Оплата праці в епоху змін: адаптація до нової соціальної реальності *280*

ГУМАНІСТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ТА СУСПІЛЬСТВА: ОСВІТА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ XXI СТОЛІТТЯ

І. І. Климкова
Основні виклики вищої освіти в умовах нових соціальних реалій *284*

Вацлав Шимек
Digital communication as a factor influencing the development of social skills in the education of children and adolescents in the conditions of the new social reality *288*

Є. Іщенко
Державотворча специфіка української літератури як складова сучасної європейської гуманітаристики *293*

М. Л. Яковенко
Сучасні тенденції трансформації Інституту вищої освіти *298*

А. Д. Божков
Сучасна роль ЮНЕСКО в інтеграції Цілі сталого розвитку (SDG 4) у вищу освіту *300*

О. А. Корман
Особливості впливу позитивної психотерапії на комунікативну функцію мозку *301*

О. В. Деренко
Теоретичні підходи до регіонального економічного розвитку *304*

Н. О. Белозьорова, О. О. Блажко
Шляхи формування мотивації до навчання в учнів сучасної початкової школи *307*

Ю. О. Мєлков
Гуманістичні засади соціальної та інституційної трансформації вищої освіти *309*

А. І. Левченко, В. І. Чуєнко
Проблема захисту прав жінок на сході України *311*

І. М. Левчук, В. І. Чуєнко
Міжнародно-правовий захист біженців та проблеми реалізації їхніх прав *313*

Джерела

1. *Балл Г. О.* Особистісна мотивація навчання: психологічний аспект. К. : Наукова думка, 2020. 184 с.
2. *Ілляшенко Т. О.* Формування мотивації учіння в учнів початкових класів : навчально-методичний посібник. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2018. 144 с.
3. Концепція Нової української школи. Міністерство освіти і науки України. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola/nush-compressed.pdf
4. *Сорока Н. М.* Розвиток навчальної мотивації молодших школярів в умовах реалізації Концепції НУШ. *Педагогічний процес: теорія і практика.* 2021. № 4. С. 67–73.

Ю. О. МЄЛКОВ

д-р філос. наук, ст. досл.,
Інститут вищої освіти НАПН України; ННІПСН МАУП, Київ
https://orcid.org/0000-0002-8186-0357

ГУМАНІСТИЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ІНСТИТУЦІЙНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Ідея гуманізації вищої освіти виступає сьогодні однією з найбільш нагальних і безпосередньо пов'язана з розвитком особистості в умовах глобальних викликів XXI століття. За останніми прогнозами Всесвітнього економічного форуму, можна очікувати, що приблизно дві п'ятих (39 %) існуючих навичок робітників зазнають трансформації або застаріють протягом наступних п'яти років, тобто до 2030 р. [3, *6*]. Більшість робітників 59 зо ста — вимагатимуть перенавчання протягом цього періоду, при чому передбачається, що 29 % із них зможуть залишитися на робочих місцях, пройшовши підвищення кваліфікації, але 19 % будуть змушені змінити після цього посаду, а 11 % опиняться під реальною загрозою безробіття.

Не є таємницею, що подібні зрушення у промисловості та у суспільстві в цілому є наслідком стрімкого поширення цифрових та інформаційних технологій. Якщо раніше, буквально до 2022 р., коли був відкритий публічний доступ до останніх версій нейронних мереж, здавалося, що технології, засновані на штучному інтелектові, зможуть замінити людину хіба що в найбільш простих і "нелюдських" формах праці, подальший розвиток таких технологій призвів до більш широкого запитування щодо місця та ролі людини у світі генеративного AI. Втім, навіть оптимісти та прихильники такого технічного прогресу вказують на перспективи не стільки автоматизації робочих місць у більш або менш віддаленому майбутньому, але про доповнення, взаємодію людини та комп'ютерів. Якщо сьогодні 47 % робочих завдань виконуються переважно людьми, 22 % здійснюються більшою мірою за допомогою технологій (машин та алгоритмів), а 30 % виконуються шляхом гармонійного поєднання вказаних двох факторів, то роботодавці прогнозують, що за станом на 2030 р ці пропорції виявиться майже порівну розподілені між цими трьома категоріями [3, *26*].

Іншими словами, трохи парадоксальним чином, але поширення технологій машинного навчання призводить до посилення, а не до нівеляції людського фактору та

гуманістичного виміру освіти [1]. І справа не лише в тому, що лише людина здатна програмувати комп'ютери чи контролювати штучний інтелект, що вимагає від усіх випускників закладів вищої освіти відповідних умінь і навичок. Мабуть, у цьому плані ми спостерігаємо навпаки навіть меншу актуальність порівняно з добою, скажімо, 1980-х, коли вміння програмувати проголошувалося "другою грамотністю", а повноцінна взаємодія з новітніми персональними мікрокомп'ютерами дійсно вимагала знання якщо не асемблеру, то хоча б якоїсь мови програмування. Як раз розвиток цифрових технологій за останні десятиліття відбувався у напрямі свого роду "гуманізації", зокрема перетворення інтерфейсу на більш зручний і звичний для людини.

Інша справа — перевірка виправданості та достовірності інформації, отриманої від штучного інтелекту. З одного боку, людина не має таких можливостей з механічної обробки величезних обсягів інформації, які має комп'ютер; з іншого боку, штучний інтелект не може бути суб'єктом будь-якої діяльності, а тому не може підлягати, скажімо, академічній відповідальності (чи бути, наприклад, співавтором наукової публікації, навіть у вигляді "помічника" з первісної обробки тих саме даних). Це призводить до постановки питання про посиленої відповідальності людини — як за себе, так і за ті технології, які вона використовує. Проблема технологій — це проблема розвитку людської особистості, поширення її відповідальності, її здатності критично оцінювати навколишню реальність, розрізняти факти та "фейки", незалежно від того, чи походять ці останні від нейронних мереж, чи від "інфлюенсерів" новітніх мас-медіа.

Як зазначає дослідник "цифрового гуманізму" Крістіан Фукс, люди сьогодні загалом не схильні довіряти фактам, експертам і дослідженням — вони скоріше вірять тому, що вони вважають емоційно втішним та ідеологічно для себе прийнятним" [2, *1*]. Саме цю ситуацію й має виправити така трансформація вищої освіти, яка б призвела до формування цілісної культури мислення та навчання протягом усього життя. Зокрема, сучасна постнекласична, людиномірна наука може стати фундаментом для формування широкої академічної культури як не окремої професійної галузі, а як цілісного світовідчуття, властивого будь-якій освіченій людині — у повній відповідності до гуманістичного ідеалу затвердження кожної особистості в якості суб'єкту власного судження.

В цьому плані з точки зору провадження дослідницької діяльності університет виступає не просто як центр виробництва знань, а як фактор створення суспільства знань — як ключовий агент затвердження та поширення академічної культури в суспільстві в цілому. Таку культуру можна вважати втіленням критичного мислення та етосу раціонального наукового пошуку. Наприклад, замість того, щоб змушувати всіх студентів писати стандартні курсові роботи на заздалегідь визначені теми (оскільки багато студентів не мають до цього ані навичок, ані поклику, така процедура мало чого досягає і призводить лише до ескалації плагіату!), доцільніше було би знайомити студентів з уявленнями про те, що таке знання і як вони формуються; що таке академічне дослідження; як працює раціональна аргументація та як відрізнити надійні джерела від недостовірних, факти від "фейків", з відповідними практичними дослідницькими вправами, повністю самостійними за формаю та змістом, — тобто, те, що принесе випускникам користь як у їхньому повсякденному житті, так і в професійній діяльності, не пов'язаній із наукою як вузькою професійною сферою.

З точки зору інституційної трансформації вищої освіти вектором розвитку за засадах гуманістичних цінностей постають, таким чином, деформалізація та децентралізація. В умовах сучасного світу ані державний орган, ані сам заклад освіти не

можуть виступати єдиним суб'єктом як у своїй діяльності, так і у визначенні стратегій власних трансформацій. Такі трансформації мають ініціюватися передусім "з низів" демократичним шляхом, оскільки вимагають активної участі всіх осіб і структур, залучених до освітнього процесу в якості його повноправних суб'єктів. Крім того, університет у сучасному світі більше не володіє монополією на вищу освіту, поступаючись місцем іншим гравцям і особливо самоосвіті та неформальній освіті. Університет перестає бути сьогодні окремим незалежним від соціуму закладом — і стає своєрідною мережею, тісно включеною в багатогранну структуру складного сучасного суспільства.

Джерела

1. *Мєлков Ю. О.* Гуманістичні та ціннісні засади розвитку університетів у контексті післявоєнного відновлення: синергія трансформації вищої освіти, науки та суспільства (теоретико-методологічні засади й аналіз провідного досвіду) // Розвиток університетів: теоретичні та методичні засади забезпечення синергії соціальних і інституційних трансформацій вищої освіти, науки та економіки : монографія / Ю. Мєлков, А. Гаврилюк, В. Зінченко, Ю. Вітренко, В. Ворона; за ред. Ю. Мєлкова. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2024. С. 8–32. DOI: https://doi.org/10.31874/978-617-7486-45-8-2024
2. *Fuchs Ch.* Digital Humanism. Bingley, UK: Emerald Publishing, 2022. 272 p.
3. Future of Jobs Report 2025. *World Economic Forum.* URL: https://reports.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_Report_2025.pdf

А. І. ЛЕВЧЕНКО

студентка 2 курсу, групи П-9-23-Б1Пр(4.0д)
Навчально-наукового інституту права імені князя В. Великого
Міжрегіональної Академії управління персоналом

В. І. ЧУЄНКО

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін та міжнародного права
Навчально-наукового інституту права імені князя В. Великого
Міжрегіональної Академії управління персоналом

ПРОБЛЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ЖІНОК НА СХОДІ УКРАЇНИ

Жінки завжди відігравали важливу роль у суспільному житті, хоча протягом тривалого часу їхня значущість применшувалась через усталені патріархальні установки. Сучасна система захисту прав жінок сформувалася через численні труднощі, що супроводжували її становлення. Попри активне наукове опрацювання цієї теми, права жінок досі залишаються вразливою сферою, яка стикається з багатьма бар'єрами.

Одним із найгостріших викликів є проблема насильства. Це явище давно вийшло за межі окремих країн і є глобальною загрозою. Щороку фіксуються численні випадки порушення прав жінок у всьому світі. Україна не є винятком — особливо складною є ситуація на сході держави, де тривають бойові дії. Війна створює сприятливі умови для зростання випадків насильства щодо жінок та порушень їхніх основоположних прав [1].